

บทที่ 1

สภาพการณ์ปัญหาคนหายในสังคมไทย

1. สถานการณ์เกี่ยวกับการลักพาคนและคนหายในประเทศไทย

สถานการณ์เกี่ยวกับการลักพาคนและคนหายในประเทศไทย มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันที่เอื้ออำนวยต่อการที่คนหายถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยนำคนไปใช้งานในรูปแบบต่างๆ เช่น นำไปเป็นขอทาน นำไปค้าบริการทางเพศ นำไปใช้แรงงาน ผู้กระทำผิดอาจเป็นทั้งคนเดียวหรือเป็นขบวนการที่มีการดำเนินการทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ

จากการตรวจสอบสถิติข้อมูลคนหายของศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจก ในปีพ.ศ. 2551 พบว่า มีผู้สูญหายที่ได้รับแจ้งจำนวนทั้งสิ้น 1,469 คน เป็นชาย 497 คน และเป็นหญิง 972 คน ติดตามหาตัวจนได้กลับบ้าน จำนวน 931 คน เป็นชาย 279 คน และเป็นหญิง 652 คน ซึ่งส่วนหนึ่งของคนหายพลัดหลงที่ยังตามหาไม่พบอาจตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ได้ สภาพปัญหาของคนหายที่ภาครัฐควรให้ความสนใจมากที่สุดในปัจจุบันคือปัญหาของเด็กสูญหาย เด็กสูญหายไม่ได้มีเพียงมิติเดียว แต่ในอนาคตอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาจนกลายเป็นวิกฤต เช่น กรณีเด็กติดเกม เบื้องต้นเด็กจะอยู่ร้านเกมทั้งวันทั้งคืน หายออกจากบ้าน ขาดเรียน และเด็กจะมีเงินติดตัวออกไปไม่มากนัก เมื่อเงินหมดเด็กบางคนยอมขอทาน และกลายเป็นเด็กเร่ร่อน จากนั้นจะเริ่มหาเงินด้วยการลักขโมยจนกลายเป็นอาชญากรเด็กในที่สุด หรือเด็กบางคนอาจติดยาเสพติด ขณะที่กรณีของการล่อลวงทางเพศ หากมองว่าเป็นเรื่องชู้สาวหรือเป็นความสมัครใจของเด็ก ถ้าไม่รีบดำเนินการติดตามสืบหาเพื่อแก้ไขและแนะนำเด็กอย่างถูกต้องแล้ว อาจเกิดปัญหาตามมาทั้งการขายบริการทางเพศ เด็กทำแท้ง คลอดแล้วทิ้งลูก หรือเด็กที่เกิดจากความผิดพลาดและไม่รับผิดชอบ อาจทำให้กลายเป็นอาชญากรได้ในอนาคต เนื่องจากไม่มีพ่อแม่ดูแล นอกจากมิติด้านลึกหลังจากหายตัวแล้วยังพบว่าปัญหาเรื่องเด็กหาย ยังมีมิติก่อนการหายตัวอีกด้วย เช่น ปัญหาหรือภาวะกดดันจากครอบครัว การไม่ดูแลเอาใจใส่ของครอบครัว ทำให้เด็กเสปสได้ง่าย เช่น การแชททางโทรศัพท์ 1900 หรือหมายเลขอื่นๆ และเด็กติดเกม เป็นต้น

การเปรียบเทียบสถิติคนหายแยกตามประเภทการหาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550 พบว่า การถูกล่อลวงทางเพศเป็นสาเหตุของการหายมากที่สุด เมื่อมองในภาพรวมจะพบว่า ใน พ.ศ. 2549 สามารถติดตามคนหายกลับคืนมาได้ 86 คน จากยอดคนหาย 295 คน คิดเป็นร้อยละ 29.15 ในขณะที่ พ.ศ. 2550 สามารถติดตามคนหายได้เพียง 48 คน จากยอดคนหาย 214 คน คิดเป็น

ร้อยละ 22.43 แสดงให้เห็นว่าสถิติการติดตามคนหายได้คืนในปี 2550 มีจำนวนลดลงกว่าปี พ.ศ. 2549 ดังแสดงในตารางแสดงสถิติคนหายระหว่างปี 2549-2550 จำแนกตามประเภทการหาย

ตารางที่ 1 แสดงสถิติคนหายระหว่างปี 2549-2550 จำแนกตามประเภทการหาย

ประเภทการหาย	พ.ศ. 2549					พ.ศ. 2550				
	ชาย	หญิง	พบแล้ว	ดำเนินการ	รวม	ชาย	หญิง	พบแล้ว	ดำเนินการ	รวม
1. โรคสมองเสื่อม	18	11	19	10	29	25	8	19	14	33
2. ลักพาตัว	3	6	3	6	9	4	3	6	1	7
3. ล่องลอยเพื่อทางเพศ	2	103	83	22	105	2	95	78	19	97
4. ล่องลอยเพื่อแรงงาน	1	4	3	2	5	8	2	4	6	10
5. สัมผัสใจ	18	42	48	12	60	10	18	25	3	28
6. ชู้สาว	0	19	10	9	19	0	0	0	0	0
7. ติดเกม	1	0	0	1	1	6	2	8	0	8
8. ติดแชททาง Tel./ อินเทอร์เน็ต	1	11	9	3	12	3	6	8	1	9
9. ขาดการติดต่อ	16	31	28	19	47	3	4	6	1	7
10. อื่น ๆ	3	5	6	2	8	8	7	12	3	15
รวม	63	232	209	86	295	69	145	166	48	214

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา

**ตารางที่ 2 แสดงสถิติคนหายในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน
ระหว่างปี 2551-2552**

ปี	สถานะ	อายุ	จำนวน	ติดตาม
2551	เด็กหญิง	ไม่เกิน 15 ปี	18	16
	นางสาว	เกิน 15 ปี	41	38
	เด็กชาย	ไม่เกิน 15 ปี	6	6
	นาย	เกิน 15 ปี	5	5
รวมบุคคลสูญหาย			70	65

**ตารางที่ 2 แสดงสถิติคนหายในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน
ระหว่างปี 2551-2552 (ต่อ)**

ปี	สถานะ	อายุ	จำนวน	ติดตาม
2552 1 ม.ค.-15 มี.ค.	เด็กหญิง	ไม่เกิน 15 ปี	10	7
	นางสาว	เกิน 15 ปี	12	7
	เด็กชาย	ไม่เกิน 15 ปี	3	3
	นาย	เกิน 15 ปี	9	8
รวมบุคคลหายตั้งแต่ 1 ม.ค. ถึง 15 มี.ค.2552			34	25

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนของเด็กและเยาวชนที่ศูนย์พิทักษ์เด็กและสตรี สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน รับแจ้งหายไว้ ในปี พ.ศ. 2551 จำนวน 70 ราย สามารถติดตามตัวกลับคืนผู้ปกครองได้ 65 ราย ส่วนที่เหลือไม่สามารถติดตามตัวได้ ซึ่งอาจเกิดจากการหนีออกจากบ้าน และในปี พ.ศ.2552 ตั้งแต่ 1 มกราคม 2552 ถึง 15 มีนาคม 2552 ระยะเวลาเพียง 2 เดือนเศษ มีคนหายจำนวน 34 ราย สามารถติดตามตัวกลับที่พักได้ 25 ราย ส่วนมากจะมีปัญหาไปกับเพื่อน พักบ้านเพื่อน ถูกคนรักชักชวนไป และเมื่อติดตามตัวกลับคืนมาได้พบว่าส่วนใหญ่ถูกกระทำเกี่ยวกับเพศ ถึงร้อยละ 70

2. สาเหตุการหายหรือพลัดหลง

2.1 การล่อลวง หรือหลอกลวง เช่น

1) ชักชวนไปเที่ยวต่างจังหวัดหรือไปทัศนศึกษา ผู้ล่อลวงมักจะออกอุบายชักชวนไปบ้านญาติบ้านเพื่อน หากเป็นบุคคลประเภทวัยรุ่นหนุ่มกับหญิงสาวอาจจะถูกชักนำไปในทางเสื่อมเสีย ครั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นก็จะไม่ยอมกลับบ้าน บางรายอาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งมีปรากฏอยู่เสมอ

2) ชักชวนไปหางานทำ วิธีนี้ใช้กันอย่างแพร่หลายเพราะคนว่างงานก็อยากจะมีงานทำในที่สุดก็ถูกชักนำไปขายเป็นโสเภณี เป็นหมอนวด ฯลฯ อันก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมานับว่าเป็นการผิดกฎหมายและศีลธรรม

3) ลักพาไปเรียกค่าไถ่ ผู้ล่อลวงหรือคนร้ายอาจใช้วิธีต่างๆ เช่น วางยาสลบ ให้กินยานอนหลับใช้กำลังประทุษร้ายหรือใช้อาวุธตามแต่โอกาส คนร้ายจะนำตัวไปกักขังไว้แล้วหาวิธีการเรียกค่าไถ่ หาวิธีต่อรอง ส่วนใหญ่จะเรียกร้องต้องการเงินเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน แต่ในบางรายก็นำไปเพื่อการรอนาจาร เป็นต้น

2.2 พลัดหลง หลงทาง เช่น

การเดินทางไปต่างจังหวัด หรือเดินทางจากต่างจังหวัดเข้ากรุงเทพฯ การไปเที่ยวงานมหกรรมต่างๆ อาจทำให้เกิดพลัดหลงหรือหลงทางขึ้นได้ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา การได้รับอันตราย เช่น คนหายออกจากบ้านไปได้รับอันตราย เกิดอุบัติเหตุรถชน ถูกสัตว์ทำร้าย ถูกชิงทรัพย์ ฯลฯ

- 1) ต้องคดี เช่น ในขณะที่หายไปนั้น ปรากฏว่าถูกจับกุม ติดยาเสพติด เล่นการพนันหรือประกอบอาชญากรรมอื่นและถูกทางเจ้าหน้าที่ควบคุมตัวไว้
- 2) สติฟั่นเฟือน หรือวิกลจริต คนหายประเภทนี้จะหนีออกจากบ้านไปโดยไร้จุดหมาย บางรายไปได้รับอันตราย เช่น ตกน้ำตาย ฆ่าตัวตาย ฯลฯ
- 3) คนหายมีความสมัครใจ เช่น คนหายที่เป็นหญิงหนีตามผู้ชายไปทำงานองชู้สาว ไปมีครอบครัว ไปประกอบอาชีพส่วนตัว เป็นต้น

2.3 สาเหตุจากปัญหาส่วนตัว

- 1) ระดับการศึกษา คนหายส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ เช่น จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 หรืออ่านออกเขียนได้ มีระดับสติปัญญาต่ำ อ่อนต่อโลก เชื่อคนง่าย จึงเป็นสาเหตุทำให้ถูกหลอกลวง
- 2) สิ่งแวดล้อมยั่วยวน เช่น การโฆษณาัยุ่ยุคกระตุ้นทางกามารมณ์ ได้แก่ หนังสือโป๊ การแสดงโชว์ลามก อนาคต มีสถานเริงรมย์ อาบ อบ นวด บาร์ ไนต์คลับ อันจะก่อให้เกิดปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์และปัญหาอาชญากรรม
- 3) ความทะเยอทะยาน ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ ความฟุ่มเฟือย ชอบหรูหรา ชอบแต่งตัว ชอบเลียนแบบ ฯลฯ
- 4) เบื่อหน่ายอาชีพเดิม เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ ชำซากจำเจ จึงคิดเปลี่ยนอาชีพใหม่
- 5) การคบเพื่อน เพื่อนที่ไม่ดีอาจชักนำไปในทางเสื่อมเสีย เช่น คบค้าสมาคมกับเพื่อนที่เคยเป็นหมอนวด เป็นโสเภณี ขายบริการทางเพศ ย่อมจะชักนำไปเพื่อนเสื่อมเสียตามไปด้วย
- 6) ขาดการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง สาเหตุเช่นนี้จะทำให้ครอบครัวขาดระเบียบวินัย ทำให้ครอบครัวแตกแยก แตกความสามัคคีอันเป็นเหตุทำให้สมาชิกในครอบครัวขาดความอบอุ่น ขาดที่พึ่งทางใจ
- 7) ห่างเหินต่อศาสนา ทุกศาสนามีความมุ่งหมายสอนให้คนเป็นคนดี สำหรับพุทธศาสนาในปัจจุบันได้รับอิทธิพลอารยธรรมทางตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ จึงมีแนวโน้มทำให้ศาสนาประจำชาติของเราถูกลืมเลือน ทำให้คนส่วนใหญ่หันไปนิยมทางด้านวัตถุ หรือติดในวัตถุนิยม สาเหตุที่ห่างเหินต่อศาสนาและสาเหตุอื่นๆ ที่กล่าวข้างต้นนับว่ามีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับกรณีคนหายทั้งสิ้น

2.4 สาเหตุเกี่ยวกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

ในที่นี้หมายถึงเศรษฐกิจภายในครอบครัวการครองชีพ การดำรงชีวิต หากครอบครัวใดประสบกับปัญหาบ้านแตกสาแหรกขาด ปัญหาการหย่าร้าง บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำเพราะการเงินไม่พอจับจ่ายใช้สอย ย่อมเป็นสาเหตุทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข ได้รับความกดดันเกิดความคับแค้น อาจเป็นสาเหตุทำให้บุคคลในครอบครัวถือโอกาสหนีออกจากบ้านไป จึงเกิดคนหายขึ้น ซึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าว

2.5 สาเหตุเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง

ในที่นี้หมายถึง คนหายพลัดหลงที่ไปเป็นผู้ก่อการร้าย หรือก่อความไม่สงบ โดยคนร้ายหรือผู้ล่อลวงใช้กลอุบายกลวิธีต่างๆ เช่น ลักขโมยเด็กตามโรงพยาบาล โรงเรียน ฯลฯ หรือทำทีขอเด็กไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม หรือขอซื้อจากบิดามารดาที่ยากจน แล้วนำเด็กไปเลี้ยงไว้หรือกักกันตัวไว้ คนร้ายจะใช้วิธีอบรมสั่งสอนเด็กให้เกิดความเกลียดชัง และมีอุดมการณ์ที่รุนแรงเป็นปรปักษ์กับชาติบ้านเมือง หรือเป็นผู้ก่อการร้าย คนหายพลัดหลงเป็นผู้ก่อการร้ายดังกล่าว จึงเป็นปัญหาสำคัญและเป็นภัยร้ายแรงระดับชาติ บ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ

ขั้นตอนและวิธีการรับแจ้งคดีลักพาคนและคนหายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีขั้นตอนเริ่มแรกคือ เมื่อมีผู้มาแจ้งความเกี่ยวกับคนหายให้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจที่รับแจ้งความรีบดำเนินการรับแจ้งลงรายงานประจำวัน จัดทำหนังสือพรรณนารอกข้อความลงในรายงานแบบแจ้งรูปพรรณคนหาย (แบบ วท.12/ต.326) พร้อมกับซักถามสาเหตุการหายให้ได้ความละเอียดชัดเจนแล้วดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป โดยถ้าหน่วยงานที่รับแจ้งอยู่ในเขตนครบาล เมื่อรับแจ้งแล้วให้รีบแจ้งเหตุไปยังกองกำกับการศูนย์รวมข่าว กองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ และถ้าเป็นเด็กและเยาวชนให้แจ้งศูนย์สวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และสตรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล เพื่อติดตามหาตัวโดยไม่ชักช้า ให้พนักงานสอบสวนออกรายงานตำหนิรูปพรรณคนหาย จำนวน 2 ฉบับ เก็บรวมเรื่องเข้าเล่มไว้ที่หน่วยรับแจ้ง 1 ฉบับ และส่งกองทะเบียนประวัติอาชญากร 1 ฉบับ ในกระบวนการดังกล่าว พบว่า ยังมีปัญหาจากการที่กลไกและกระบวนการเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนหายในประเทศไทยยังไม่มีรูปธรรมที่ชัดเจน ประการสำคัญขาดพยานหลักฐานในการสืบสวนติดตาม บางกรณีพบศพคนตายไม่ทราบชื่อ แต่ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ตายเป็นใคร เนื่องจากขาดข้อมูลในการเชื่อมโยงกับการ รับแจ้งความคนหาย

ปัญหาที่สำคัญคือหน่วยงานภายในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเบาะแสเกี่ยวกับคนหายของแต่ละหน่วยงานได้ จึงทำให้การปฏิบัติงานไม่มีการส่งต่อข้อมูลและการดำเนินงานอยู่ในลักษณะต่างหน่วยต่างทำ รวมทั้งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะคนหายพลัดหลงเป็นระเบียบซึ่งบังคับใช้มานาน ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานจริง และยังไม่พบว่าพนักงานสอบสวนหลายพื้นที่ไม่ทราบข้อเท็จจริงถึงแนวทางปฏิบัติเรื่องคนหายพลัดหลงดังกล่าว

การจัดการความรู้คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในแข่งขันสูงสุด โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท ได้แก่

1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2) ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และ บางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม (วิจารณ์ พานิช, <http://www.dopa.go.th/iad/km/km.des.html>)

ดังนั้น การจัดการความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในประโยชน์ในการสืบสวนติดตามคนหาย คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในหน่วยงานของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกระจายอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการสืบสวนคดีลักพาคนและคนหาย เป็นกระบวนการที่จำเป็นซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องทำการรวบรวมข้อมูลด้านการสืบสวนคดีลักพาและคนหาย ซึ่งกระจายอยู่ในรูปความรู้ในตัวบุคคล เอกสารรายงานและข้อมูลจากงานทะเบียนประวัติอาชญากร มาพัฒนาให้เป็นระบบเดียวกันเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้หน่วยงานตำรวจมีความสามารถในการติดตาม จับกุม สืบสวนและสอบสวนดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนา “คน” ที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์นำไปพัฒนา “เทคโนโลยี” ที่เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่ายและรวดเร็วขึ้น และ “กระบวนการความรู้” ที่เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง และสร้างนวัตกรรมอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนและพนักงานสอบสวนนำไปใช้ประโยชน์ในการติดตามสืบสวนคนหายในประเทศไทยได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัวคนหายได้ทราบถึงแนวทางการแจ้งความคนหาย และการประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสืบหาตัวคนหายในเบื้องต้นต่อไป